

Poradnik ochrony ekosystemów górskich - nowa książka Pracowni

„Poradnik ochrony ekosystemów górskich. Oddziaływanie ośrodków narciarskich na środowisko” to najnowsza publikacja Pracowni na rzecz Wszystkich Istot. Praca została wydana w ramach projektu pn. „Harmonijny rozwój terenów górskich – człowiek, prawo i przyroda”, realizowanego w ramach Programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG. Opracował ją zespół 6 autorów, każdy w zakresie swojej specjalizacji zawodowej: Krzysztof Badora, Rafał Kokoszka, Romuald Mikusek, Krzysztof Parzóch, Paweł Żyła oraz Krzysztof Okraśniński.

Cel pracy

Ośrodki narciarskie są obiektami, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Wagę zagadnienia zwiększa fakt, iż powstają one przede wszystkim na terenach górskich, które są szczególnie istotne ze względów przyrodniczych, klimatycznych, hydrologicznych, kulturowych i in., a przy tym szczególnie wrażliwe na każdą formę antropopresji. Żeby zachować należyty poziom ochrony tych obszarów, niezbędne jest przeprowadzenie rzetelnej oceny oddziaływania na środowisko. W jej ramach należy dokonać analizy uwarunkowań środowiskowych oraz czynników generujących negatywne oddziaływanie, następnie ocenić wpływ tego oddziaływania na walory przyrodnicze, a z analizy tej powinny wynikać konkluzje na temat działań eliminujących, minimalizujących i kompensujących dany rodzaj antropopresji.

Przeprowadzenie solidnej, merytorycznej i wiarygodnej oceny nie jest łatwe. Polskie doświadczenia w naukowym analizowaniu wpływu ośrodków narciarskich na środowisko są skąpe w porównaniu do zagranicznych prac badawczych. Ilość przeprowadzonych badań wydaje się być nieadekwatna do ilości planowanych i funkcjonujących inwestycji tego typu. Powszechnie spotykanym zjawiskiem jest

niska jakość dokumentacji oceniających wpływ infrastruktury narciarskiej na środowisko. Zazwyczaj nie wykorzystują one wyników zagranicznych prac badawczych, których baza w tej dziedzinie jest nieporównanie bardziej obszerna od doświadczeń krajowych. Ta sytuacja bywa przyczyną trudnych dyskusji merytorycznych pomiędzy przyrodnikami, inwestorami i administracją publiczną ochrony środowiska, co w konsekwencji znacznie wydłuża i komplikuje cały proces planistyczny i projektowy. Przede wszystkim jednak powoduje ona niedoszacowanie rzeczywistego wpływu ośrodków narciarskich na środowisko, a w konsekwencji – pogarszanie stanu środowiska.

Opracowanie publikacji pn. „Oddziaływanie ośrodków narciarskich na środowisko” miało na celu częściowe wypełnienie luki w krajowym piśmiennictwie. Intencją autorów było przede wszystkim zaprezentowanie wiedzy możliwej do wykorzystania przy postępowaniach, w ramach których analizuje się środowiskowe aspekty tego typu przedsięwzięć.

Uwarunkowania tworzenia publikacji

Treść poszczególnych rozdziałów została oparta na doświadczeniu i wiedzy eksperckiej autorów oraz na wnioskach zaprezentowanych w literaturze specjalistycznej. Należy jednak podkreślić, że w kraju nie ma zbyt wielu specjalistów, którzy z jednej strony posiadaliby specjalistyczną wiedzę z dziedziny, której poświęcona jest praca, a z drugiej strony – nie byłiby aktywnymi stronami trwających sporów środowiskowych. Przy zapraszaniu poszczególnych autorów do współpracy zadbano nie tylko o ich wiedzę, ale również o obiektywność, tak aby publikacji nie pisały osoby zdeklarowane jako zdecydowani przeciwnicy lub zwolennicy rozwoju infrastruktury narciarskiej na terenach przyrodniczo cennych.

Istotnym uwarunkowaniem była mała ilość czasu na opracowanie publikacji oraz bardzo skąpa baza krajowych doniesień naukowych o wpływie infrastruktury narciarskiej na środowisko. Z tego powodu bardzo często odwoływano się do publikacji opartych o wyniki badań prowadzonych za granicą (Słowacja, Alpy, Stany Zjednoczone i in.).

Treść

W dyskusjach nad meritum omawianego tematu dość często można się spotkać z poglądem, że narciarstwo generuje znikome lub zerowe oddziaływanie na środowisko. Choć sama wiedza z zakresu np. hydrologii i biologii poszczególnych gatunków niejednokrotnie przeczy takim tezom, to czasem nie były powszechnie dostępne w kraju dowody naukowe wskazujące na bezpośredni związek przyczynowo-skutkowy. W omawianej publikacji ten związek jest przedstawiony dość szeroko.

Opracowanie skupia się na najczęściej spotykanych rodzajach ośrodków narciarskich, które są sprofilowane pod kątem narciarstwa zjazdowego i snowboardingu. Przedstawiono w nim najbardziej charakterystyczne aspekty związane z funkcjonowaniem infrastruktury służącej tej formie aktywności sportowej. Wskazano również na najczęściej występujące mankamenty krajowych opracowań (np. raportów OOS) dotyczących wpływu narciarstwa na środowisko oraz wybrane prawne aspekty związane z omawianym tematem.

W poszczególnych rozdziałach merytorycznych szeroko omówiono oddziaływanie ośrodków narciarskich na takie komponenty środowiska, jak krajobraz, powierzchnia ziemi (w ujęciu geomorfologicznym), wody powierzchniowe (w ujęciu hydrologicznym), ptaki, nietoperze, owady, rośliny i siedliska przyrodnicze. Uwzględniono również takie aspekty, jak wpływ na bioróżnorodność, wykorzystanie usług ekosystemowych oraz oddziaływanie na zmiany klimatu i adaptacja do jego zmian. Opisowi ww. zagadnień towarzyszy propozycja uwzględnienia danego aspektu przy tworzeniu takich dokumentów, jak np. raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, prognoza

oddziaływania na środowisko lub operat wodnoprawny.

W pracy uwzględniono również fakt, że nawet najlepiej przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko nie gwarantuje zgodności realizacji i funkcjonowania inwestycji w sposób zgodny z zasadami jego ochrony i z przepisami dedykowanymi tej dziedzinie. Z tego względu zwrócono uwagę na kwestie zarządzania ochroną środowiska w ośrodkach narciarskich.

Docelowe wykorzystanie publikacji

Wydawnictwo jest skierowane przede wszystkim do osób zaangażowanych w proces badania wpływu ośrodków narciarskich na środowisko naturalne, w tym w szczególności do autorów dokumentacji z zakresu ocen oddziaływania na środowisko oraz osób zajmujących się weryfikacją tych dokumentacji, tj. pracowników organów administracji publicznej oraz organizacji ekologicznych. Pomocna ona będzie także decydentom i inwestorom, bowiem ukazuje, jak istotny i złożony jest ekologiczny aspekt planowania, projektowania, realizowania i funkcjonowania inwestycji narciarskich.

Warto podkreślić, że wydana publikacja ma charakter pilotażowy. Wynika to przede wszystkim z braku dogłębnych badań naukowych przeprowadzonych na terenie Polski, których przedmiotem byłby wpływ ośrodków narciarskich na środowisko naturalne. Z pewnością zasadne jest to, by w miarę nowych doniesień badawczych oraz zdobywanych doświadczeń dokonana została stosowna aktualizacja publikacji.

Krzysztof Okraśniński

Elektroniczna wersja opracowania jest dostępna na stronie www.gory.pracownia.org.pl - zapraszamy do lektury i praktycznego wykorzystania.

Publikacja wydana w ramach projektu „Harmonijny rozwój terenów górskich - człowiek, prawo i przyroda” realizowanego przez Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot w ramach Programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG